



VERSNELLINGS WENSELIJKHEIDS LIJST

Versie aangepast
aan Vlaamse situatie

Project TALENT

Gebaseerd op VWL
Nederland

Is een
versnelling
bij deze
leerling wel
wenselijk?

TALENT

Inleiding

De VersnellingsWenselijkheidsLijst (VWL) is ontwikkeld om leerkrachten en andere betrokkenen te ondersteunen in de beslissing een leerling al dan niet vervroegd naar een volgende klas te laten gaan (halverwege het schooljaar) of een klas te laten overslaan (aan het eind van het schooljaar). De lijst kan gebruikt worden vanaf de aanvang van het kleuteronderwijs. Hoewel het overslaan van een klas meestal in verband gebracht wordt met cognitief begaafde leerlingen (vaak "hoogbegaafd" genoemd), is gediagnosticeerde (hoog)begaafdheid geen voorwaarde om voor een leerling de VWL in te vullen.

De lijst is samengesteld na uitvoerig onderzoek van het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek (CBO) van de Katholieke Universiteit Nijmegen naar het functioneren van versnelde en niet versnelde hoog-intelligente leerlingen en adolescenten. Ze is mede gebaseerd op de Iowa Acceleration Scale (Assouline, Colangelo, Lupkowski-Shoplik, & Lipscomb, 1998) en op het "Multi-dimensionale Model van Begaafdheid en Talent" (Ziegler & Heller, 2000).

De Vlaamse VersnellingsWenselijkheidsLijst¹ (VWL-VL) is een herwerking van deze lijst naar de Vlaamse situatie, door project TALENT, een samenwerking van KU Leuven, UGent en UAntwerpen.

De eigenlijke vragenlijst wordt voorafgegaan door een verduidelijking van de achtergrond en het doel van de VWL. Vervolgens wordt een handleiding gegeven voor het invullen van de VWL.

1

¹ De VWL-VL is vrij te downloaden via het platform van project TALENT in de tab 'Documenten' onder het thema 'versnellen' (www.projecttalent.be)

Achtergrond en doel van de VWL-VL

Het overslaan van een klas of het doorlopen van twee klassen in één schooljaar zijn vormen van versnelling die steeds frequenter worden toegepast in het Vlaamse basisonderwijs. Te vaak echter is 'gebrek aan andere mogelijkheden' de voornaamste, en soms zelfs enige, reden om over te gaan tot een van deze maatregelen. Veel onderwijsgeevenden en ouders maken zich dan ook zorgen over het (uiteindelijke) effect van deze vormen van versnelling. Zij maken zich zorgen over de cognitieve ontwikkeling, maar veel meer nog over de sociaal-emotionele ontwikkeling van de versnelde leerling.

Onderwijsaanpassingen zoals compacten van de leerstof, het aanbieden van verrijking, samenwerkend leren of het versnellen binnen één vak, zijn voor veel cognitief begaafde en/of zeer goed presterende leerlingen goede oplossingen. Behalve dat niet iedere basisschool deze aanpassingen kan bieden, zijn er echter ook kinderen waarbij een dergelijke maatregel onvoldoende is voor een optimale ontwikkeling. Deze leerlingen zijn er het meest bij gebaat om, naast de hierboven genoemde aanpassingen, óók te versnellen naar een volgende klas.

Omdat het hier gaat om een ingrijpende maatregel, is het van belang dat deze op gefundeerde wijze genomen wordt, niet in de laatste plaats om de zorg bij ouders en onderwijsgeevenden weg te nemen. Uit internationaal onderzoek is gebleken dat het versnellen naar een volgende klas een effectieve interventie kan zijn in het onderwijs aan cognitief begaafde en/of zeer goed presterende leerlingen. Dat betekent nog niet dat deze interventie geschikt is voor iedere leerling met hoge intellectuele capaciteiten. De Vlaamse VersnellingsWenselijkheidsLijst (VWL-VL) is bedoeld om alle relevante factoren met betrekking tot een specifieke leerling mee te laten wegen in de uiteindelijke beslissing om al dan niet tot het versnellen naar een volgend leerjaar over te gaan.

2

De VWL-VL kan gebruikt worden als eerste instrument in de discussie over het eventueel versnellen naar een volgend leerjaar. De VWL-VL is geen test die uitsluitend geeft over de wenselijkheid tot versnellen, maar wel een leidraad bij het proces dat leidt tot de beslissing om een individueel kind al dan te versnellen. De handleiding bevat informatie over het invullen, scoren en interpreteren van het VWL-VL formulier. De bedoeling is dat zowel de handleiding als het formulier gebruikt worden binnen een interdisciplinair team van onderwijsgeevenden en ouders, waarbij ook de leerling zelf betrokken kan worden.

Behalve data van gestandaardiseerde testen worden ervaringen en observaties van ouders en leerkrachten meegenomen, om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen. De scores dienen als handvaten voor verdere discussie en planning.



VERSNELLINGSWENSELIJKHEIDSLIJST - VL

Het voordeel van het gebruikmaken van de VWL-VL is dat belangrijke factoren, die van invloed kunnen zijn op het functioneren van een leerling, niet over het hoofd worden gezien. Ook wordt aangegeven hoe zwaar verschillende factoren zouden moeten wegen in de beslissing.

De VWL-VL kan worden gebruikt bij kinderen met een (vermoeden van) ontwikkelingsvoorsprong of bij cognitief begaafde leerlingen in het kleuter- en lager onderwijs waarvan er een vermoeden is dat zij gebaat zouden kunnen zijn met een jaarversnelling. Dit vermoeden kan geuit worden door de leerkracht, het zorgteam, de ouders, de leerling zelf of door externe personen.

Handleiding voor het invullen van de VWL-VL

Het is van belang dat één persoon (bv. de zorgcoördinator) de leiding neemt bij het invullen van de VWL-VL, waarbij overleg met meerdere betrokkenen gewenst is. Geadviseerd wordt de zorgcoördinator, leerkrachten die de leerling kennen, ouders, en eventueel een extern hulpverlener bij dit overleg te betrekken. Ook de bijdrage van een CLB-medewerker kan in veel gevallen zinvol en in sommige gevallen zelfs noodzakelijk zijn. Wat dit laatste betreft, kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de opstart van een handelingsgericht diagnostisch (HGD) traject of aan het verplichte advies van het CLB bij de beslissing om een kind vervroegd in het lager onderwijs te laten instromen. We verwijzen in dit kader naar het protocol Cognitief Sterk Functioneren van Prodia².

Als er eerder (psychologisch of pedagogisch) onderzoek is gedaan bij de leerling, dan is het gewenst de gegevens van dit onderzoek bij het invullen erbij te houden. Indien deze niet ter beschikking staan, kunnen deze door de ouders worden opgevraagd bij de instantie waar de leerling is onderzocht.

Na het invullen van de VWL-VL kan, door het optellen van omcirkelde waarden, worden gekomen tot een score. Hoe hoger deze score is, hoe meer deze leerling geschikt is om een klas over te slaan. Er is geen zogenaamde 'cut-off' score (waarboven wél en waaronder níet tot het overslaan van een klas moet worden overgegaan).

4

Behalve dat er op grond van de VWL-VL score besloten wordt of de leerling al dan niet versneld wordt naar een volgende klas, moet gekeken worden welke andere vormen van onderwijsaanpassing in combinatie met of in plaats van de versnelling zullen worden toegepast.

Niet achter elk item staan waarden die omcirkeld moeten worden. Het gaat hierbij om items waarvan nog niet of niet voldoende duidelijk is óf ze van invloed zijn op het welslagen van een versnelling, of in welke mate. Het betreft hier bijvoorbeeld vragen die te maken hebben met de persoonlijkheid of het sociaal functioneren van een leerling. Het is van belang deze items wel in te vullen, om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen. Deze gegevens kunnen bovendien worden meegenomen in verder onderzoek.

² Het protocol Cognitief Sterk Functioneren van Prodia is te raadplegen via:
<http://www.prodiagnostiek.be/?q=cognitief-sterk-functioneren>

1. Algemene informatie

Hier wordt gevraagd naar objectieve informatie over de leerling, het gezin en de school.

2. Vaardigheden en prestaties

A. Vaardigheden op school

In dit onderdeel wordt informatie gevraagd over de schoolprestaties van de leerling en over speciale vaardigheden die tot nu toe zijn opgevallen.

B. Prestaties op school

Hier worden de resultaten van eerder afgenomen LVS-toetsen (geen intelligentietesten) bevraagd.

C. Psychodiagnostisch onderzoek

Als een leerling eerder onderzocht of behandeld is door een psycholoog, pedagoog, psychiater, maatschappelijk werker, of ander professioneel deskundige, bijvoorbeeld voor hulpvragen rond gedragsmatig of emotioneel functioneren, wordt gevraagd dit te vermelden met toevoeging van eventuele schriftelijke verslaglegging hiervan. Wanneer tijdens het psychodiagnostisch onderzoek ook een intelligentietest is afgenomen, worden de resultaten daarvan vermeld in volgend item.

5

D. Intelligentie-onderzoek

In dit onderdeel worden de resultaten van eventueel afgenomen intelligentietesten meegenomen.

3. Specifieke Factoren

In dit gedeelte proberen we zicht te krijgen op specifieke factoren, zoals broers en zussen, klaskenmerken, die van invloed kunnen zijn op het functioneren van een leerling na het overslaan van een klas.

Bij de beslissing om een leerling al dan niet versneld naar een volgende klas te laten gaan speelt ook mee wat eventuele alternatieven zijn. Als die er niet zijn, zal eerder tot deze vorm van versnelling moeten worden overgegaan, omdat géén onderwijsaanpassing in veel gevallen schadelijker zal zijn dan een aanpassing die misschien niet optimaal is. Zijn er geschikte alternatieven, dan zal men bij een lagere score op de VWL-VL eerder daarvoor kiezen. Overigens is versnellen alléén nooit voldoende als maatregel: ook na het overslaan van een klas zal aanpassing (in meer of mindere mate, afhankelijk van de leerling en de schoolse organisatie) van het lesprogramma noodzakelijk zijn.

4. Attitude en ondersteuning

Hier wordt gevraagd aan te geven in hoeverre direct betrokkenen staan tegenover de beslissing de leerling te laten versnellen. Als de leerling hier zelf negatief tegenover staat, betekent dit dat niet zonder meer tot versnellen kan worden overgegaan. Het is echter van belang de redenen van de negatieve houding te achterhalen. Veel leerlingen die niet willen versnellen, willen dat niet uit angst voor het onbekende. Die angst kan verminderd worden door met de leerling te bespreken waarom de versnelling wordt overwogen, en wat de voor- en nadelen kunnen zijn. Ook kennismaking met de eventueel ontvangende leerkracht kan een deel van de angst of onzekerheid wegnemen.

Het is ook van belang dat de ouders een positieve houding hebben tegenover de versnelling. Is die niet aanwezig dan kan dat voortkomen uit een gebrek aan kennis en daardoor onterechte aannames (zoals: versnelling leidt altijd tot sociaal emotionele problemen). In dat geval kan het verschaffen van kennis op dit gebied de ouders van mening doen veranderen. Het is ook mogelijk dat de ouders gegronde redenen hebben om niet met een versnelling in te stemmen. Dit kan duidelijk worden in een gesprek met ouders en betrokkenen van de school. In dat geval wordt de versnelling dan ook afgeraden.

Het zal in grote mate van de leerkracht afhangen of de leerling na de versnelling goed zal functioneren. Het is dan ook van groot belang dat met name de ontvangende leerkracht positief staat tegenover de versnelling, en dat zij of hij daarin gesteund wordt door het schoolteam. Ook hier speelt kennis over (hoog)begaafdheid en versnelling een belangrijke rol. U kunt hier meer over te weten komen via het online platform www.projecttalent.be.

6

5. Samenvatting en planning

In dit deel staan, naast enkele leerlinggegevens, de scores van de afzonderlijke delen van de VWL-VL. De totaalscore, d.i. de som van de deelscores, geeft een indicatie van de wenselijkheid van een jaarversnelling. Hoe hoger deze score is, hoe hoger de wenselijkheid van een jaarversnelling. Bij de opmaak van de VWL-VL werd geen grensscore vastgelegd die aangeeft vanaf welke score een beslissing in het voordeel van versnellen moet genomen worden. Wel worden er enkele scoringsgrenzen aangegeven die richtinggevend zijn bij de interpretatie van de VWL-VL-score van een individueel kind. Ook deze grenzen horen eerder soepel gebruikt te worden en niet als harde grensscores. Vooral de kwalitatieve beoordelingen van de verschillende aspecten moeten doorwegen in de beslissing tot versnellen.

De beslissing ten aanzien van het te volgen programma voor de leerling wordt duidelijk opgeschreven. Er wordt tevens aangegeven wanneer en op welke manier er geëvalueerd zal worden. Dit formulier wordt door de eindverantwoordelijke ondertekend.

VERSNELLINGSWENSELIJKHEIDSLIJST - VL

1. Algemene informatie

A. Leerling informatie

Naam leerling: -----

School: -----

Huidige klas: ----- Voorgestelde klas: -----

	Jaar	Maand	Dag
Datum van invullen	-----	-----	-----
Geboortedatum leerling	-----	-----	-----
Leeftijd leerling	-----		

B. Schoolinformatie

Betrokkenen bij de beslissing rond jaarversnelling (namen invullen; meerdere antwoorden mogelijk):

- directeur: ----- 1
- ouder/verzorger: ----- 1
- huidige leerkracht: ----- 1
- ontvangende leerkracht: ----- 1
- andere(n);:bv. CLB ----- 1

Het initiatief tot overleg voor versnellen is genomen door (maar één antwoord aankruisen!):

- de leerling zelf ----- 1
- de ouders ----- 1
- school ----- 2
- anders ----- 1
- functie -----
- functie -----

Score deel 1:

(min: 2 - max: 7)

2. Vaardigheden en prestaties

A. Vaardigheden op school

Schoolse vaardigheden, vergeleken met huidige klasgenoten:

	boven gemiddeld	gemiddeld	beneden gemiddeld
Lezen	2	1	0
Taal	2	1	0
Rekenen	2	1	0
Wereld-oriëntatie	2	1	0

Andere vaardigheden, vergeleken met huidige klasgenoten:

	boven gemiddeld	gemiddeld	beneden gemiddeld
Creatieve vakken	2	1	0
Sport	2	1	0
Leiderschap	2	1	0

Toelichting:

Score item 2A:

(min: 0 - max: 14)

VERSNELLINGSWENSELIJKHEIDSLIJST - VL

B. Prestaties op school

Geef hieronder aan welke toetsen bij de leerling zijn afgenomen tot nu toe, en in welke klas dat is gebeurd (eventuele verslagen bijvoegen):

Sommige toetsen worden op meerdere momenten afgenomen. De bedoeling is de score van de **laatst afgenomen** LVS-toets te vermelden, mits deze op het voorgeschreven moment is afgenomen. Als er is doorgetoetst (bijvoorbeeld een toets van midden tweede leerjaar is afgenomen in het eerste leerjaar) dan wordt deze score niet meegenomen in de berekening (een eventuele B-score zou dan namelijk geen goede indicatie zijn voor de vaardigheden van deze leerling).

toets	score	toets	score	toets	score
Ordenen		Spelling			
Taal voor Kleuters		Technisch lezen			
		Begrijpend lezen			
		Rekenen			

9

Score: aantal A's x 12 / aantal afgenomen toetsen = -----

(bijvoorbeeld: 4 keer een A en 2 keer een B: $4 \times 12 = 48 / 6$ (aantal toetsen) = 8)

Score item 2B:

(min: 0 - max: 12)

Vaardigheden en prestaties

Tel de itemscores 2A t/m 2D bij elkaar op, om te komen tot de vaardigheden- en prestatiescore.

Score deel 2 (2A t/m 2D) : -----

Een subtotaal lager dan 27 (max. = 50) wijst op te weinig vaardigheden en/of prestaties om een versnelling te doen slagen. Er kan echter sprake zijn van onderpresteren. Om daar meer duidelijkheid over te krijgen is verder (psychologisch) onderzoek gewenst. Als dat al heeft plaatsgevonden en er geen versnelling is aangeraden, dan wordt geadviseerd niet te versnellen.

Bij een score van 27 of hoger, kan overgegaan worden tot het invullen van de rest van het formulier.

3. Specifieke factoren

De leerling heeft een broer en/of zus, en komt na een eventuele versnelling		
<i>in dezelfde klas als broer en/of zus</i>	0	
De leerling heeft broer(s) en/of zus(sen), maar komt na een eventuele versnelling		
<i>niet in dezelfde klas</i>	1	
De leerling is enig kind		1
De klas waarnaar eventueel versneld wordt		
<i>is een graadklas</i>	1	
<i>is geen graadklas</i>	0	
Na de eventuele versnelling gaat de leerling		
<i>naar de volgende kleuterklas of 1^{ste} leerjaar</i>	2	
<i>naar 2^{de}, 3^{de} of 4^{de} leerjaar</i>	1	
<i>naar 5^{de} of 6^{de} leerjaar</i>	0	
Heeft de leerling een gediagnosticeerd leerprobleem (bijv. dyslexie, dyscalculie)?		
<input type="radio"/> Nee	2	12
<input type="radio"/> Ja, namelijk: -----	0	
De leerling...		
<input type="radio"/> heeft reeds een klas overgeslagen, nl. klas -----		
<input type="radio"/> is reeds versneld in één of meerdere vakken, namelijk: ----- -----		
<input type="radio"/> zit op leeftijd en is jarig tussen 1 januari en 1 april	2	
<input type="radio"/> zit op leeftijd en is jarig tussen 1 april en 1 oktober	1	
<input type="radio"/> zit op leeftijd en is jarig tussen 1 oktober en 1 januari	0	
<input type="radio"/> is een keer blijven zitten, nl. in klas -----		
<input type="radio"/> is groot voor zijn/haar leeftijd	1	

VERSNELLINGSWENSELIJKHEIDSLIJST - VL

Alternatieven voor jaarversnelling die op school mogelijk zijn:

versnelling binnen één of enkele vakken, nl.: 0

compacting én verrijking, nl.: 0

verrijking (extra stof zonder compacting van de reguliere stof), nl.: 1

anders, nl.: 1

geen van bovenstaande alternatieven zijn mogelijk 2

Score deel 3:

(min: 0 - max: 11)

4. Attitude en ondersteuning

13

Hoe staan de onderstaande personen tegenover een eventuele versnelling (omcirkel het antwoord dat van toepassing is)? Als de houding onbekend is of als er geen anderen bij het proces betrokken zijn, wordt '1' (neutraal) gescoord.

	positief	neutraal	negatief
leerling zelf	2	1	0
ouder(s)	2	1	0
school algemeen	2	1	0
huidige leerkracht	2	1	0
ontvangende leerkracht	2	1	0
ander(en), bv. CLB, nl.:	2	1	0

Score deel 4:

(min: 0 - max: 12)

TALENT

Samenvatting en Planning

Leerling informatie

Naam leerling: -----

School: -----

Huidige klas: ----- Voorgestelde klas: -----

	Jaar	Maand	Dag
Datum van invullen	-----	-----	-----
Geboortedatum leerling	-----	-----	-----
Leeftijd leerling	-----		

Scores VWL

1	Algemene informatie:	----	(2 - 7)
2A	Prestaties en Vaardigheden op school:	----	(0 - 14)
2B	Testresultaten:	----	(0 - 12)
2C	Professionele evaluaties:	----	(0 - 12)
2D	Intelligentie:	----	(0 - 12)
3	Specifieke factoren:	----	(0 - 11)
4	Attitude en Ondersteuning:	----	(0 - 12)

Totaalscores: (29 - 80)

Interpretatie van de totaalscore:

- > 67 versnelling in de vorm van het overslaan van een klas wordt sterk aangeraden
- 54 - 67 het overslaan van een klas wordt aangeraden
- 41 - 53 het overslaan van een klas kan worden overwogen, maar er wordt aangeraden eventuele alternatieven goed te bestuderen
- < 41 het overslaan van een klas wordt afgeraden

Beslissing

Naam leerling: -----

Versnelling

- versnelling naar klas -----
- leerling blijft in huidige klas

Onderwijsaanpassingen

Andere onderwijsaanpassing(en) in combinatie met of in plaats van de jaarversnelling:

- versnelling in één of meerdere vakken, nl.:

- compacten en verrijken nl.:

- andere aanpassing van het schoolprogramma, nl.:

Het handelingsplan n.a.v. bovengenoemde beslissing zal worden samengesteld door:

Betrokkenen bij de uitvoer van genoemd handelingsplan zijn:

Moment van versnelling / start aangepast schoolprogramma: -----

VERSNELLINGSWENSELIJKHEIDSLIJST - VL

Evaluatiemomenten:

De inhoud en de frequentie van evaluatiemomenten zullen afhangen van de leerling en de situatie: als één van de partijen (leerling, leerkracht, ouders) aanwijzingen ziet voor mogelijke problemen, dan is het wenselijk zeer regelmatig bij elkaar te komen (bijvoorbeeld eens of eventueel zelfs twee keer per maand). Als iedereen het idee heeft dat het goed gaat met de leerling is een evaluatie eens per drie maanden voldoende. Ook de inhoud van de bijeenkomst zal afhangen van de situatie: het is van belang zowel de leerprestaties als het sociaal en emotioneel functioneren van de leerling aan bod te laten komen. Aanwezigheid van ouder(s) en leerkracht is bij iedere bijeenkomst gewenst. Bovenbouw-leerlingen kunnen zelf ook bij de evaluatie aanwezig zijn, mits er geen sprake is van zware problemen: dan kan de aanwezigheid voor de leerling te belastend zijn. Als er geen problemen zijn, is de aanwezigheid van anderen (zoals de zorgleerkracht, zorgcoördinator of extern deskundige) maar af en toe nodig.

Datum van evaluatiemoment:	Aanwezigheid gewenst van:	Verslag wordt opgemaakt door:	Verslag wordt doorgestuurd naar:

17

Plaats en Datum

Handtekening eindverantwoordelijke

Functie

TALENT

VERSNELLINGSWENSELIJKHEIDSLIJST - VL

Project TALENT is een interuniversitair project onder leiding van KU Leuven, Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen, uitgewerkt in samenwerking met de onderwijskoepels, Prodia vzw, VCLB, drie lerarenopleidingen (UCLL, Artevelde Hogeschool, Karel de Grote Hogeschool) en de oudervereniging Bekina.



De Versnellingswenselijkheidslijst (VWL) is in Nederland ontwikkeld door Radboud universiteit Nijmegen.

Project TALENT herwerkte dit product voor de Vlaamse situatie (VWL-VL).

©2020 - Buiten het downloaden zijn alle rechten op dit product voorbehouden aan:

project TALENT - KULeuven

Psychologisch Instituut

Tiensestraat 102, bus 3717, 3000 Leuven

e-mail: talent@kuleuven.be